

Ic5
Åbo Akademi
Kapsel

Särtryck ur Årsskrift utgiven av Åbo Akademi XXXII—XXXIII, 1947—1949

G. O. ROSENQVIST

ÅBO AKADEMI 1918—1948

TAL VID
INSKRIFTIONEN OCH TRETTIOÅRSJUBILEET
DEN 17 SEPTEMBER 1948

FÖRLAGET BRO

Särtryck ur Årsskrift utgiven av Åbo Akademi XXXII—XXXIII, 1947—1949

G. O. ROSENQVIST

ÅBO AKADEMI 1918—1948

TAL VID INSKRIPTIONEN OCH TRETTIO-
ÅRSJUBILEET DEN 17 SEPTEMBER 1948

ÅBO 1949

ÅBO TIDNINGS OCH TRYCKERI AKTIEBOLAG

ÅBO AKADEMI 1918—1948.

Vår högtid.

Att ett nytt universitet uppstår i ett land, där under sekler den högsta bildningen företrätts av ett enda universitet, är intet ringa ting. Att detta universitet grundas genom enskildas initiativ ger denna tilldragelse en säregen prägel. Men när det är en liten folkstam, cirka 350,000 människor, som av kärlek till sitt språk och sin kulturform dristar sig att taga på sig ett sådant ansvar, då blir den skapande gärningen en bragd, som senare generationer ha skäl att minnas med vördnad.

Åbo Akademi kom till i en tid av stora fosterländska lidanden och förhoppningar. Mellan avgörande data i historien om högskolans tillkomst ligga de omvälvande händelserna år 1918. Tiden var föga ägnad för kulturella nyskapelser. Intet under att man i de dagarna hämtade tröst därav, att icke allenast den forna Åbo Akademi, utan även andra universitet i Norden grundlagts under tider av krig och nöd.

Det ligger nära till hands att i tider av politisk osäkerhet och ekonomiska svårigheter resignera inför kulturuppgifterna i bidan på bättre tider. Vi ha under de gångna åren upplevt den förlamande inverkan, som hårda yttre villkor kunna utöva på bildningslivet. Men historiens dom och vår egen erfarenhet säga oss, att intet är farligare än att vi låta yttre hän-

delser beröva oss modet och handlingskraften. Den passiva oron, känslan av att intet kan göras, bereder väg för det vi frukta. Intellectuell anspänning och frimodig gärning uppehålla vår kraft och sätta frukt i sådana värden, som den passiva pessimisten under klagan saknar. Krigets dag vart oss lättare, då vi med ny kraft togo upp kulturarbetet. Trycket lättade överallt, där man bjöd människor andlig näring och kallade dem till aktivitet.

Tiden kan synas föga lämplig för den kulturfest, till vilken Åbo Akademi nu bjudit vänner och gynnare från när och fjärran. Kriget hindrade oss att begå vår högskolas kvartsekkelfest i solenna former. Endast en historik över de första 25 åren av Akademiens verksamhet vittnar om att vi icke glömde det stora minnet. Men om man under yttre oro och nöd mäktat skapa nya universitet, må det vara oss förunnat att, trots allt som är, fira en högtid till minnet av den kulturbragd, som under en svår tid gav Finland dess andra universitet och dess svenska folkstam en egen härd för den högsta andliga odlingen. Åbo Akademi har inom och utom detta land många vänner och gynnare, t.o.m. sådana, som aldrig besökt Akademien. Ingen må förvåna sig över att vi känt ett spontant behov att kalla dem till oss för att tacka dem för deras stöd och be dem gemensamt med oss dröja inför de uppgifter i vetenskapens, den nordiska kulturens och den fosterländska odlingens tjänst, för vilka Akademien arbetar.

Åbo Akademis uppkomst.

Vilka faktorer var det då, som för trettio år sedan förde fram detta universitet?

Språkförhållandenas utveckling i vårt land gjorde det tydligt, att det breda svenska inslaget i statsuniversitetets liv inom kort skulle reduceras. En objektiv betraktelse säger oss, att denna utveckling var naturlig, även om nationalistiska lidelser under språkstridens hetta tidtals hotade att

lösa sprakfragan vid Helsingfors universitet på ett sätt, som föga överensstämde med vårt lands bästa kulturtraditioner, med billighet och historisk kontinuitet. I detta läge kom oron för framtiden Finlands svenska befolkning att känna behovet av en egen högsta kulturhård.

Tanken att skapa ett sådant värn för vår svenska kultur var emellertid icke det viktigaste motivet vid upprättandet av det nya universitetet. Starkare och mer positiva krafter voro i rörelse vid detta kulturbygge. Varje folk eller folkstam, som nått en viss andlig mognad, har ett behov av en egen vetenskaplig kultur och självständiga organ för sina andliga insatser. Finlands svenska kultur är nog gammal, nog rik och livskraftig för att behöva en egen högskola. Den har också en egenart och särställning, som ger den möjligheter till självständiga insatser i den fosterländska odlingen och nordiskt andeliv. Dess historia och dess främsta namn inom konstens, litteraturens och vetenskapens värld äro tillräckliga vittnesbörd härom. Åbo Akademi kom till som det naturliga uttrycket för den finlandssvenska kulturens inre kraft. Däri ligger var högskolas djupaste berättigande.

Under 1800-talets senare hälft hade en avgörande utveckling ägt rum i vår svenska befolknings syn på sig själv. Axel Olof Freudenthal hade fostrat svensk ungdom till en djupare ansvars känsla och en ny kärlek till det svenska språket och den svenska allmogen. Kring sekelskiftet trängde det nya nationalitetsmedvetandet, bl. a. genom de folkliga sångfester, ut till bygdernas folk. Stad och land, olika befolknings-skikt bundos fastare vid varandra. Vid tiden för frihetskriget kunde en ny, nationellt betonad kulturaktivitet konstateras på svenskt håll. Den tog sig uttryck i de strävanden, som ledde till inrättande av ett svenskt biskopsstift och en svensk avdelning inom skolstyrelsen samt yrkande på enspråkiga förvaltningsområden. I dessa strävanden, vid vilkas fosterländska och nationella hänförelse våra tankar ofta dröja för att hämta energi och trohet för vardagens verk, intar upprättandet av Åbo Akademi en central plats.

Även det lokala kulturarbetet i Åbo förberedde Akademiens upprättande. En populär föredragsverksamhet i Åbo, inledd redan under slutet av föregående århundrade, utvecklades i början av detta sekel till en förnämlig akademisk föreläsningsserie, i vilken inhemska och utländska vetenskapsmän av rang medverkade. De akademiska sommarkurser, som från 1913 anordnades i Åbo, samlade betydande föreläsare och entusiastiska lärjungar, studenter och folkskollärare.

Under allt detta visade sig stadens historiska minnen äga en inspirerande kraft. Tankarna gingo till den forna Åbo Akademi, Per Brahes universitet, och det akademiska liv, som levats här i tvenne sekel, tills den förhärjande branden 1827 och universitetets överflyttning till Helsingfors följande år gjorde ett brutalt slut på detta skede i stadens historia. Med traditionen förenade sig den kärlek till hemstaden, som kännetecknat en äldre generation av Åbo-bor och ännu lever kvar på vår ort.

Från tiden kring sekelskiftet växte olika filantropiska och kulturella företag fram som en frukt av storslagna donationer. Handelns och industriens utveckling skapade nödiga yttre förutsättningar, och en ädel, för ideella värden öppen livssyn inom stadens gamla patriciersläkter födde offerviljan. Det stora kulturhistoriska museet därborta i Åbo slott, stadens bibliotekshus, konstmuseet, det är allt bestående vittnesbörd om den offervilliga, kulturellt orienterade lokalpatriotism, som gjort Åbo till donatorernas stad. Den skapade också en gynnsam jordmån för tanken på återupprättandet av Åbo Akademi.

När vi i dag hylla minnet av vår högskolas stiftare, av en rad vördade mecenater, nämna vi blott det ädla brödraparet kommerseråden Ernst och Magnus Dahlström. Deras hängivna intresse för vetenskap och konst och nästan obegränsade offervilja, avslöjad även däri, att de överlämnat t. o. m. sina hem till Akademien, är det bästa uttrycket för den anda, som reste den nya Åbo Akademi på historisk mark.

Redan i detta sekels början fördes tanken på Åbo Akademi

fram inför offentligheten. Inom en mycket kort tid, från 1916 framåt, följde sedan de avgörande donationerna, som flyttade tanken in i verklighetens värld. Det som skedde var likt ett under i människors ögon. Redan år 1917 organiserades Stiftelsen för Åbo Akademi. Den 2. september 1918 sammanträdde Konsistorium första gången. I januari 1919 inleddes undervisningen. Den 11. och 12. oktober samma år försiggick den högtidliga invigningen.

Vår högtid leder tankarna till festdagarna 1919. Allt som har sagts och skrivits om denna fest har gett även den, som icke var med, ett starkt intryck av en sällsynt strålande festivitas, en stämning av glädje och hänförelse, som söker sin like. Människor ha kunnat beteckna de dagarna som sitt livs vackraste minne. Bland gästerna märktes medlemmar av regeringen och frejdade representanter för högskolor och lärda stiftelser i hemlandet och de skandinaviska länderna. Flera betydande donationer anmälades. Landets nyvunna självständighet bildade den ljusa bakgrunden för denna märkliga tilldragelse i vårt kulturliv. En ideell hänförelse och framtidstro präglade festdagarnas lysande tal. Intet under att Akademiens dåvarande rektor trädde fram och varnade Akademiens vänner för att ställa alltför högapända förväntningar på den nya högskolan: det huvudsakliga arbetet vid ett universitet sker i det tysta och undandrar sig sålunda till största delen allmänhetens uppmärksamhet.

Det är dessa de ljusa förhoppningarnas, men också de realistiska handlingarnas år, Åbo Akademis vårdagar under åren 1917—1919, som vi i dag minnas. Dem är vår högtid ägnad i beundran och tacksamhet.

De trettio årens utveckling.

Arbetet och utvecklingen ha till största delen skett i det tysta. Det skall så vara. Men även ett universitet behöver — och det gäller särskilt ett litet privat universitet — dagar,

då det träder fram inför offentligheten. Då utvecklingen prövas, resultaten antecknas, målen ställas fram, lyftande och inspirerande, och den gemenskap befästes, som binder högskolans vänner och dess vardags arbetare samman! Vad ha de trettio åren givit?

Det rådde mycken osäkerhet och meningsskiljaktighet om Akademiens karaktär, när den grundades. Skulle den bli ett forskningsinstitut blott, en akademi i inskränkt mening, eller en högskola för forskning och undervisning? Vilket ämneskomplex skulle bli det dominerande? Omfattande förhandlingar ledde till en kompromiss. Åbo Akademi blev ett universitet, en härd för vetenskaplig forskning och akademisk undervisning. Den framträdde genast med tre fakulteter: den humanistiska, matematisk-naturvetenskapliga och statsvetenskapliga. Omedelbart vidtoges också åtgärder för grundandet av ett bibliotek. 1920 tillkom den Kemisk-tekniska och 1924 den Teologiska fakulteten. I nära anslutning till Akademien upprättades år 1927 Handelshögskolan vid Åbo Akademi.

Det är en imponerande utveckling, som lett fram från den anspråkslösa gestalt, som Akademien ägde vid sin begynnelse för trettio år sedan, till den mångsidiga andliga byggnad Akademien nu utgör. Under vår högskolas första verksamhetsår voro professorerna 6, samtliga lärare 12. I dag uppgår antalet professurer vid Akademien, e.o. professorerna medräknade, till 33, låt vara att några icke uppehållas i full utsträckning. Lärarnas totalantal stiger till inemot 70. Studentantalets utveckling belyses av följande siffror: hösten 1919 c. 100, hösten 1928 över 200, hösten 1938 inemot 400, 1948 c. 500. Härvid äro Handelshögskolans studenter icke medräknade. Störst var antalet studenter höstterminen 1946. Det uppgick då till 540, inklusive Handelshögskolans studenter till över 700.

Vår högskolas utveckling kan tyckas ha varit föga planmässig. Åbo Akademi har, säger kritikern, svällt ut på bredden, medan de olika delarna icke äro tillräckligt väl rustade för sin uppgift. Anmärkningen saknar icke helt grund. När nya lärostolar upprättats på grund av enskilda donationer

och deras ämne mången gång bestämts av donator, har icke Akademien själv nog målmedvetet och kritiskt kunnat bestämma utvecklingen. En närmare prövning visar emellertid, att Akademiens undervisningsprogram icke är så disparat, som det kunde förefalla, och att vissa centra samla omkring sig grupper av lärostolar. Fyra sådana centrala ämneskomplex kunna iakttagas.

Finlands svenska kultur- och folkliv, dess historia och nutida struktur utforskas av en rad professurer. Det är ett ämneskomplex, som måste ha en central plats i Akademiens program, om vår högskola vill fylla sin uppgift och utnyttja de säregna möjligheter, som den äger genom kontakt såväl med finskt material och finsk forskning som med skandinavisk vetenskap. Här kunna bidrag ges till lösningen av problem, som äro av intresse ur både fosterländsk och skandinavisk synpunkt.

Genom sin statsvetenskapliga fakultet har Åbo Akademi haft en i viss mening banbrytande uppgift. Den kombination av samhällsvetenskap och juridik, som fakultetens undervisningsprogram representerar, riktade uppmärksamheten på en viktig social och vetenskaplig intressesfär, vars betydelse ytterligare understrukits genom de senaste decenniernas utveckling i statsliv och lagstiftning.

Inom den matematisk-naturvetenskapliga och den kemisk-tekniska fakulteten har kemien och dess tillämpning inom industrien fått en markerad ställning vid Akademien. Man arbetar med för landet viktiga kemiska problem och söker samtidigt tillmötesgå industriens behov av väl utbildad arbetskraft. Den kemisk-tekniska fakulteten är i fråga om studenternas antal Akademiens största fakultet. Över 200 vid Akademien utbildade ingenjörer stå redan ute i praktiskt arbete, och industriens omdömen om deras kapacitet ha varit mycket positiva.

Det fjärde dominerande komplexet inom vårt akademiska arbetsprogram är det teologiska. Landets svenskspråkiga teologiska arbete har till stor del koncentrerats i Åbo. Genom

de från Akademien dimitterade prästerna har högskolan fått kontakt med alla delar av det svenska bosättningsområdet, och arten av prästens arbete ger möjlighet till en central insats i den finlandssvenska befolkningens liv i helg och söcken. Därtill har den teologiska fakulteten kommit, icke minst genom talrika rikssvenska lärarkrafter, att förmedla en betydelsefull kontakt med Sveriges rika teologiska och kyrkliga liv.

Det behöver icke sägas att vid vår högskola även sådana ämnen äro företrädade, som icke falla inom någon av de skisserade grupperna. Dels äro de nödvändiga för allt verkligt universitetsliv med humanistisk betoning — jag tänker på sådana fack som filosofien och de moderna språken — dels tjäna de indirekte en eller flere av de angivna studielinjerna. Vid denna syntetiska översikt förbiser jag icke heller, att varje professur äger att i forskning och undervisning främst fullfölja sina egna immanenta syften.

Ett påtagligt vittnesbörd om det vetenskapliga arbetet, som under de gångna 30 åren utförts vid Åbo Akademi, äga vi i de avhandlingar och uppsatser, som publicerats i *Acta humaniora* och *Acta mathematica et physica*. Akademiens lärare ha självfallet ofta publicerat alstren av sina lärda mödor separat eller i andra serier. Desto starkare tala över 30 digra volymer av *Acta* om att forskarhågen och vetenskapsmannens sega energi adlat de gångna decenniernas akademiska liv vid vår högskola.

Till de resultat av de första årtiondenas arbete, som vi i dag med glädje bringa i erinran, hör även det bibliotek, som hopbragts med mycken hängivenhet och redan fyller stora krav.

Åbo Akademis historia och särställning ge den uppgifter även inom det allmänna kulturarbetet. Utan kontakt med olika delar av vårt land kan Akademien icke vara den samlande och inspirerande faktor, som den är ämnad till. Genom en populärvetenskaplig föreläsningsserie i Åbo, i vilken frejdade utländska, främst skandinaviska forskare medverkat, genom akademiska föredrag i de mest olika delar av landet

och akademiska sommarkurser, avsedda för studenter, folk-skollärare och andra bildningssökande, har Akademien brutit den ofta påtalade akademiska isoleringen och sökt fylla denna sin bredare uppgift i finlandssvenskt bildningsliv.

Kort efter Åbo Akademi föddes ortens finska universitet, som sedan dess med vår högskola delar uppgiften att uppehålla stadens akademiska traditioner. Ett växande samarbete hör till de senaste årens positiva vinningar. Även de finskspråkiga studenterna vid Åbo Akademi ha bildat en brygga till det finska bildningslivet.

En viktig uppgift har Åbo Akademi fyllt i den nordiska gemenskapens tjänst. Läge och språk, talrika personliga förbindelser och möjligheten av fria initiativ ha gett Akademien förutsättningar att göra en aktiv insats i det samarbete med Danmark, Norge och Sverige, som blivit ett stycke av vår egen själ.

Läge och möjligheter.

Vår högskola har redan tvenne gånger ställts inför uppgiften att bemästra följderna av en omfattande inflation. Åbo Akademis löftesrika vårdagar voro knappast till ända, när 1920-talets inflation hotade att radera det påbegynta kulturbygget. Det krävdes krafttag för att rädda och fortsätta bygget. När krisen övervunnits, stabiliserades småningom den ekonomiska grunden genom en målmedveten och lyckosam finanspolitik. Men så kommo krigsåren med sina även för det andliga arbetet förlamande verkningar. De följdes av den katastrofala nedgång i penningvärdet, vars verkningar, direkta och indirekta, alltså vila tunga över livet i detta land.

De som burit ansvaret för Åbo Akademis ekonomi ha velat i samlat kapital skapa en så fast grund för Akademiens framtid, att dess arbete skulle uppbäras av den årliga avkastningen och således icke vara beroende av en osäker årlig insamling. Därtill har man sökt, vis av 1920-talets erfarenheter,

skydda sig mot verkningarna av en eventuell inflation genom att binda en stor del av kapitalet i realvärden. Resultatet är, grovt uttryckt, att kapitalet denna gång räddats. Men andra faktorer ha på ett ödesdigert sätt minskat kapitalets avkastning. Jag hänvisar till de omständigheter, som begränsa dividendinkomsterna, och till den påbjudna onaturligt låga hyresnivån, som berövar Akademien nästan all inkomst av fastigheterna. En fortsatt sanering av vårt lands ekonomiska liv även på dessa punkter skulle äga vittgående positiva följder för Akademien.

Akademiens ekonomiska läge är allvarligt. Katastrofalt, säger pessimisten, en privat högskola utan något som helst stöd av stat eller kommun kan icke bemästra en sådan situation. Särskilt är den naturvetenskapliga och tekniska forskningens behov av dyrbar vetenskaplig utrustning i våra dagar ofrånkomligt. Svårt, men icke hopplöst, svårigheterna måste övervinnas, säger den aktive optimisten, som på nära håll sett uttryck av den kärlek och offervilja, som skapat Akademien och burit den genom svåra tider. Men om optimismen skall ha något värde, måste den se verkligheten sådan den är. Situationen är den, att avkastningen av Akademiens tillgångar nu icke på långt när kan uppbära högskolans arbete i dess nuvarande omfattning. Detta faktum bör i dag läggas fram, trots den oro, som det kan skapa. Det har gått härintills, det har gått t. o. m. utan att vi tillgripit kapital eller nämnvärt beskurit Akademiens verksamhet. Detta är en anledning till tillfredsställelse. Men det har skett dels genom stor sparsamhet t. ex. i fråga om vetenskaplig apparatur, dels genom betydande engångsdonationer. Spontaneiteten i hjälpaktionerna har stärkt vår framtidsstro. Men vi ha samtidigt förstått, att Akademiens framtid ej kan byggas på ett tillfälligt stöd. Därav vår oro.

Vi ha dock icke rätt till misströstan. Vi vilja i ingen händelse ge upp vår kamp, utan att ha spänt våra krafter till det yttersta för att föra denna kulturhård, som för trettio år sedan i den fosterländska befrielsens och hänförelsens da-

gar gavs var folkstam, stärkt och förkovrad till nya ljusare tider.

Mot denna bakgrund kan det förefalla överraskande att man nu skridit till två stora nybyggen: studenthemmet och laboratoriet. Ofrånkomliga behov ha härvid varit avgörande. Studenternas dåliga bostadsförhållanden och deras behov av vidgade samlingslokaler ha gett dem mod att gå till sitt djärva verk. Det tidigare laboratoriets usla, för forskningen och undervisningen otjänliga och för studenterna rent hälsovådliga skick har kommit Stiftelsens Styrelse att efter grundlig prövning skrida till uppförandet av en fjärdedel av ett länge planerat laboratoriebygge. Vartdera initiativet är ekonomiskt sett tillsvidare betryggat till ungefär hälften. Byggena torde sålunda under detta läsår kunna bringas åtminstone under vattentak. För det som så återstår gäller det att arbeta vidare. För dessa företag användas endast sådana medel, som direkte givits för detta syfte.

Tal och toner vid vår högtid beledsagas av ljuden från släggans och murslevens verk på studentkärens tomt, där de unga resa sig ett hem för studieåren i Åbo, och från de våldsamma slag, som här i vår omedelbara närhet driva in pålarna i jorden för att lägga grunden för ett nytt laboratorium. Detta är ett tecken och ett budskap. För dem, som voro med för trettio år sedan, när den nya högskolan skapades, må ljuden från byggnadsplatserna vara ett vittnesbörd om att en ny generation i tacksamhet för deras gärning söker föra verket vidare. För gäster och vänner av i dag må de tala om den livsvilja och det framtidslofte, som rymmas inom Åbo Akademi.

Akademiens framtid är emellertid icke beroende blott av den ekonomiska grunden. Viktigare är att vi ha män, som med vetenskaplig håg och forskarnit förena vilja att tjäna det akademiska livet och den svenska kulturen i detta land. Det har tidtals sett mörkt ut: »den akademiska återväxten» har icke varit tillfredsställande. En rad vakanta professurer vid Akademien erinra oss om aktuella bekymmer. Lägets orsaker äro delvis tidsbetingade. Inom vissa fack delar statsuniversitetet

våra bekymmer. Men det ligger i sakens natur att vår högskola skall möta speciella svårigheter: en liten folkstam kan icke ständigt förete forskare inom vetenskapens olika fack. Å andra sidan kan Åbo Akademi, där språket ej bereder svårigheter för en sådan lösning, i högre grad än landets övriga högskolor finna hjälp i rikssvensk arbetskraft. Denna möjlighet har även utnyttjats, och vi ha i dag skäl att med stor uppskattning och tacksamhet erinra om den förnämliga insats, som en rad betydande vetenskapsmän från Sverige gjort i Akademiens arbete.

Många tecken tyda på att efter krigsårens hämmande inflytelser en positiv utveckling åter är att vänta. Ett betydande antal unga forskare förbereda sig nu för den vetenskapliga banan. När vi i dag rikta blickarna även på det senast gångna verksamhetsåret, kunna vi anteckna, att två professurer vid Akademien nyss blivit ordinariter besatta. Det är att hoppas att andra utnämningar ske under de allra närmaste åren. Såvitt jag kan se, kunna vi motse en positiv utveckling av denna för Akademien mycket ömtåliga fråga.

Om vi se realistiskt på Åbo Akademis möjligheter, ekonomiskt och akademiskt, måste vi, åtminstone för den närmaste framtiden, avstå från planer på nämnvärda utvidgningar och med desto större kraft koncentrera oss på en stabilisering av de — i och för sig betydande — resultat, som Akademien nått under sin 30-åriga utveckling. Härvid borde vi, synes det mig, särskilt ha våra blickar riktade på de fyra centrala ämneskomplex, som jag i dag nämnt och som ge Akademiens undervisningsprogram dess karaktär. Till direkta utvidgningar räknar jag då icke en sådan komplettering av fakulteter, av läröstolar och forskningsmöjligheter, som är nödvändig för att de viktigaste av Akademiens nuvarande forsknings- och studielinjer skola motsvara berättigade krav.

Människorna bakom verket.

Vi ha redan hyllat Åbo Akademis grundläggare. Till dem ansluta sig en lång rad donatorer, för vilka det varit en glädje

att ge Akademien sitt stöd. Jag har tillräcklig erfarenhet av den spontaneitet, den ädla glädje, som kännetecknat givarna, både sådana, som lagt fram miljoner, och sådana, som kommit med mindre summor eller pietetsfullt omhuldade föremål, vilka nu smycka kansliet eller fakultetslokalerna, för att i dag med djup rörelse hylla dem alla. Åbo Akademi uppbäres av mycken sympati och kärlek. Det är kärlek till fosterlandets andliga odling och ett dyrbart modersmål, det är kärlek till vår största skatt, vår ungdom, som fött offerviljan. Vår svenska folkstams kärlek till Åbo Akademi är framtidens bästa garant.

Vid dagens jubileum vilja vi också hylla dem, som utfört vardagens akademiska gärning. Vi hylla de framstående medborgare, som — med den ädle rättskämpen friherre Rabbe Axel Wrede som den förste — beklätt Kanslers höga ämbete. Särskilt minnas vi i dag president Karl Söderholm, Åbo Akademis förre kansler, som för några månader sedan gick ur tiden. Karl Söderholm hör till de män, som under politiska ofärdstider i lagstiftning och försvar för vår västerländska rättsordning gjort sig förtjänta av fosterlandets synnerliga tacksamhet. Åbo Akademi är stolt över att få räkna den vördade bortgångne som en av sina män. Icke minst för utvecklingen av Akademiens författningar och stabiliseringen av dess rättspraxis var Söderholms kanslerstid av betydelse.

Jag hyllar mina företrädare i rektorsämbetet — alla rikt fasetterade personligheter, varandra så olika — som i icke ringa grad kommit att prägla livet vid vår högskola. Vi minnas Edvard Westermarck, den frejdade forskaren, som människa högt skattad av sina vänner, Severin Johansson, mannen som med sina krafttag, sin sega energi gjorde så mycket för Akademiens räddning undan den första inflationen, och dem, som fortsatt deras verk. Tacksamhetens ord vare också riktade till kolleger, lärare vid Akademien, som varit med under traditionsskapande begynnelsestider och redan avslutat sitt arbete vid Akademien.

Vetenskapens ställning i vårt land. Personlighetens betydelse.

Krig och politiskt upprörda tider kunna ställa det andliga arbetet, den vetenskapliga mödan och den akademiska undervisningen i skuggan. Å andra sidan blotta just sådana tider dels den av vetenskapen ledda teknikens viktiga roll i det moderna livet, dels de andliga krafternas avgörande betydelse för ett folk.

Tekniken är ett ting på gott och ont. Det kan tyckas, att vår tid fatt nog av den. Vi fa dock icke glömma, huru oändligt mycket de av forskarmödan vunna tekniska resultaten betytt för människors befrielse från betungande yttre tryck, för livets berikande och världsvid mänsklig kontakt. Man måste ställa sig inför de asiatiska och afrikanska folkens livsvillkor och teknikens möjligheter att effektivt avlägsna några av deras gissel för att till fullo uppskatta vetenskapens frukter på teknikens fält. Å andra sidan visar vår tid oförtydligt, huru tekniken kan göras till ett vapen mot mänskligheten, mot människan själv, ja, till den totala förstörelsens redskap. Det behövs andliga krafter för att hejda denna utveckling.

Här har den vetenskapliga bildningen sin uppgift vid sidan av andra uppbyggande makter. Den kan fostra sanningskärlek, vilja till saklig och objektiv prövning, till samarbete och inbördes hänsyn. Den kan fördjupa vår livssyn genom att öppna vår blick för mänsklighetens framfarna öden och verkligheten omkring oss.

Under de senaste åren har statsmakten i olika länder visat det vetenskapliga arbetet en ny förståelse och uppskattning. Amerikas förenta stater och Sovjetunionen ha skapat sig ett namn i synnerhet som den tekniska vetenskapens synnerliga gynnare. I Sverige har under de senaste åren ett brett program för universitetens och det vetenskapliga arbetets utveckling framlagts av den s.k. universitetsberedningen. Många moment i detta program ha redan realiserats.

Vetenskapen och akademikerna i vårt land ha haft det trångt. Detta har anförts som ett av de viktigaste skälen

för den flykt från landet, som ägt rum, vårt folk och dess andliga odling till obotlig skada. Mot denna bakgrund måste vi hälsa med glädje de åtgärder till förmån för landets högsta andliga odling, som statsmakten vidtagit under det senaste läsåret. Finlands akademi har grundlagts. Såväl för professorer som för yngre forskare har ett omfattande stipendiesystem skapats. Och nu äro studenterna i turen. Även till deras förmån ha redan viktiga beslut fattats.

Det är ytterst glädjande att professorer, yngre forskare och studenter erhålla detta stöd av statsmakten, oberoende av till vilken högskola i landet de äro knutna. Så ha åtta professorer vid Åbo Akademi kommit i åtnjutande av statsstipendium för en tid av tre år, och två av Akademiens yngre forskare ha erhållit en liknande förmån för ett år.

Även andra vittnesbörd kunde anföras, som ådagalägga att Åbo Akademi är jämställd med rikets övriga högskolor. Jag vågar t.o.m. tala om en växande uppskattning av Akademien både i myndigheternas och i den allmänna opinionens syn på vår högskola.

Vi äro djupt medvetna om de företräden, som de gamla stora statsuniversiteten äga framom en ny och liten privat högskola. Dyrbara samlingar, hopbragta under sekler, och en av staten underhållen vetenskaplig apparatur ge forskningen vid dessa universitet gynnsammare förutsättningar. Det stora antalet professorer — ofta flera inom samma disciplin — ger möjlighet till fruktbar specialisering och vetenskapligt utbyte. I många ämnen arbeta ett tillräckligt antal yngre forskare för att möjliggöra seminarieövningar på hög vetenskaplig nivå, »licentiatseminarier».

Åbo Akademi kan kompensera avsaknaden av dylika förmåner endast genom livliga kontakter med de större universiteten. Ömsesidiga lärarbesök, studentutbyte och studieresor, som sätta vetenskapligt begåvade lärjungar i tillfälle till någon termins vistelse vid andra universitet, och liknande åtgärder äro härvid av nöden.

De stora universiteten äga också sina risker, i synnerhet när

studentantalet, totalt eller inom något fack, stiger över alla sunda gränser. Dessa risker dela universiteten med hela det moderna livet.

När världsskyrkokonferensen i Amsterdam för några veckor sedan brottades med problemet om samhällets upplösning, riktade man sin uppmärksamhet på det personliga momentets tillbakaträngande från nutidslivet. Teknikens utveckling, hela samhällets industrialisering, den oerhörda anhopningen av inflytande och människor i vissa centra hota att göra den enskilde till ett litet hjul i ett stort maskineri. Människan blir en vara, som utnyttjas. Ett nummer i det stora och intensiva spelet! Det blir intet rum för den fria personligheten och de rent personliga relationerna mellan människa och människa. Världsskyrkokonferensen efterlyste målmedvetna strävanden i syfte att hindra människans totala nederlag inför teknikens och de totalitära tendensernas segrar. Personligheten, de andliga, rent mänskliga värdena äro dock oundgängliga villkor för all högre kultur, för samhällets bestånd och djupare individuell tillfredsställelse.

Universiteten ha av ålder varit härda för ett högre personlighetsliv. Universitetens lärare ha ofta varit särpräglade personligheter, som icke blott skrivit sina namn i sitt folks och dess odlings historia, utan även haft en samlande och inspirerande betydelse för sina lärjungar. Under samverkan med dem ha unga bildbara människor utvecklat sin egenart och sina anlag på ett sätt, som satt frukt i deras senare livsgärning. Men lärarna ha ingalunda varit blott de givande. Den har icke upptäckt tjusningen och rikedomerna i den akademiska lärarens liv, som ej har öga för vad de unga ge oss genom den värliga hänförelsen, genom mottagligheten och kritiken hos den äkta studenten.

Det moderna livets jäkt, massanhopning av plikter, massanhopning av studenter — allt kan föra tidens stora risk, personlighetens avtynande, in i universitetens värld. Ett mindre universitet äger särskilda förutsättningar att undgå denna risk och odla de personliga relationer mellan lärare och

lärjunge, professor och student, som är det akademiska livets stora förman.

Vår fosterländska uppgift.

Under tidens tryck och inför framtidens osäkerhet förnimma vi starkare än eljes hela djupet och allvaret i uppgiften att vårdas detta hårt prövade folks andliga livsrötter. Storpolitiska händelser återverka på vårt öde. Det är sant. Till det kunna vi göra föga eller intet. Men vår framtid är i lika grad beroende av att folkets andliga kärna bevaras sund, att kultur och vardagsliv göras intellektuellt rika, etiskt höga och starka. I många livsformer arbetas på detta plan. Kyrka, skola, lagstiftning ha här ansvarsfulla uppgifter. Universitetet — hädarna för den vetenskapliga odlingen — äga vid sidan av dem ett stort ansvar.

Uppgiftens höghet förenar landets båda språkgrupper i ett ansvar, som låter oss förnimma icke blott en ödesbestämd yttre samhörighet, utan en personlig gemenskap. Ansvaret kommer oss också att med glädje se den andra språkgruppens arbete och frukterna av dess mödor.

När Nathan Söderblom en gång inför statsuniversitetets studenter talade om detta lands skönhet och rikedom, prisade han de möjligheter, som existensen av två inhemska språk skapade både för landets eget kulturliv och för dess förbindelser utåt. Rikets nuvarande President har låtit oss förstå, att han i landets svenska folkstam och dess kultur ser en värdefull tillgång för fosterlandet. En av det finska kulturlivets ledande män vittnade en gång, att han glädde sig över de svenska strävandenas framgång, ty i det som skedde på svenskt håll såg han en vinning för hela landet.

När Åbo Akademi i dag firar sitt trettioårsjubileum, äger Akademien tillfredsställelsen, att förhållandet mellan språkgrupperna utvecklat sig i sådan riktning, att vida finska kretsar med erkännande och sympati följa detta universitets insatser i den fosterländska odlingen. Det som sker på svenskt

håll är en vinning för hela landet. Det är i den övertygelsen Åbo Akademi utför sitt verk. Vi ha ett särskilt ansvar för vår egen folkstam, dess inre och yttre förkovran. Vi äro måna om vår självständighet, och helig ter sig för oss förpliktelsen att vara trogna mot våra fäders andliga arv, vårt språk och vår kulturform. Men vår gärning vilja vi utföra under förtroendefull samverkan med hela vårt folk, med fosterlandets väl för våra ögon, med vetenskapens, mänsklighetens höga ideal som yttersta ögonmärke. Det är vissheten om att Åbo Akademis verk är ett fosterländskt verk och ett bidrag, om ock anspråkslöst, till Nordens andliga odling, som gett oss mod att i dag kalla företrädare för Finlands statsmakt, för det egna landets och hela den skandinaviska kulturens universitetsvärld till vår högtid. På en anspråkslös plats står vår högskola på vakt: det är den andliga odlingen, det är vår finlandssvenska kultur, det är ungdomens och därmed framtidens värden, som skola skyddas och vårdas. Fosterlandet skall ej försmå en sådan vakthållning. Nordiska brödrafolk skola med förståelse och sympati följa vår gärning. I detta medvetande arbeta vi frimodigt vidare.

